

Handläggare
Marie Haesert
Telefon: 08-508 25 086**Till**
Socialnämnden
2022-04-26

Utvärdering av relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner utvärdering av relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Fredrik Jurdell
SocialdirektörVeronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Under 2020 och 2021 har forskare från Ersta Sköndal Bräcke högskola genomfört en utvärdering av Stockholms stads fyra relationsvåldscentrum (RVC). Utvärderingens övergripande syfte är att undersöka vilken betydelse RVC har för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation respektive hedersrelaterat våld och förtryck. Utvärderingen har genomförts genom en kombination av ett antal metoder och bygger på sex olika datainsamlingar. Både medarbetare och brukare på RVC samt medarbetare på stadens relationsvåldsteam (RVT) har intervjuats.

Den övergripande slutsatsen är att RVC är av central betydelse för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns samtidigt en rad områden där det går att se utvecklingsmöjligheter. Forskarna ger i utvärderingen förslag på ett antal rekommendationer för att fortsätta utvecklandet av stadens fyra RVC, däribland att stöd från RVC till brukare med olika typ och grad av stödbehov ska vara likvärdigt men också en utvecklad vårdkedja för våldsutsatta brukare med symptom på posttraumatisk stress eller annan psykisk ohälsa.

Bakgrund

År 2018 gjordes en stor satsning i Stockholms stads arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, när fyra relationsvårdscentrum (RVC) startades. I samband med etableringen av verksamheterna genomfördes omfattande utbildningsinsatser till medarbetare och chefer, främst i arbetssätt från Utväg¹ och Alternativ till våld (ATV).² För att följa upp kvaliteten och utvecklingen i arbetet beslutades 2019 att ge forskare i uppdrag att följa verksamheterna under två år. Syftet var också att få mer kunskap om vilka skillnader de olika organisationsformerna – där ett RVC har både myndighetsutövning och öppenvård i samma enhet samt har slagit samman även myndighetsutövningen för deltagande stadsdelsnämnder, medan övriga enbart har öppenvården i sin verksamhet - innebar för verksamheter och brukare. Utvärderingen genomfördes av forskare knutna till Institutionen för socialvetenskap vid Ersta Sköndal Bräcke högskola.³ Utvärderingen redovisas i rapporten Utvärdering av Relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad (bilaga 1).

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 april 2022. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 21 april 2022.

Ärendet

En utvärdering av Stockholms stads fyra RVC har genomförts under 2020 och 2021. Syfte och frågeställningar formulerades av RVC och socialförvaltningens utredare ansvarig för frågor om våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i samråd med forskaren ansvarig för studien.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet är att undersöka vilken betydelse RVC har för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

Utvärderingen fokuserar på nedanstående områden med ett antal frågeställningar:

- *Resultat* - Vilka insatser erbjuds och i vilken omfattning? Hur beskriver brukarna bemötandet från RVC? I vilken grad bedömer brukare att insatserna motsvarar brukarens behov och att de varit tillräckliga? Vad är resultatet av RVC:s insatser sett ur ett barnperspektiv?

¹ [Utväg - Utväg \(utvag.se\)](http://utvag.se)

² [ATV \(Alternativ till våld\) - Socialstyrelsen](#)

³ Från och med 1 januari 2022 Marie Cederschiöld högskola.

- *Arbetet som bedrivs vid RVC i jämförelse med ordinarie arbete i respektive stadsdelsförvaltning* - Finns det skillnader i hur RVC:s insatser fungerar, jämfört med hur ordinarie arbete i respektive stadsdelsförvaltning fungerar, när det gäller bemötande, lämpliga och tillräckliga insatser, barnperspektiv, placeringar i skyddat boende?
- *Organisation* - Har den specifika RVC organisationen betydelse för resultatet av insatserna? Vilka för- och nackdelar har de olika organisatoriska lösningarna för RVC?
- *Kostnader* - Är kostnaden för att driva RVC motiverad, när hänsyn tas till resultat, jämförelse med ordinarie insats och organisation?

Metod

Utvärderingen har genomförts genom en kombination av ett antal metoder. Information om RVC:s arbete och resultat har inhämtats från flera källor. Rapporten bygger på sex olika datainsamlingar:

1. Dokument och statistik rörande RVC:s brukare och arbete, inklusive underlag om ekonomiska förutsättningar
2. Självskattningar av traumasymptom hos RVC:s våldsutsatta brukare
3. Tematiskt strukturerade intervjuer med medarbetare vid RVC respektive stadsdelsförvaltningarnas RVT
4. Enkät till medarbetare i RVC respektive stadsdelsförvaltningarnas RVT om hur samverkan mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten fungerar
5. Tematiskt strukturerade intervjuer med brukare vid RVC
6. RVC:s brukarundersökning

Relevanta dokument som beskriver respektive RVC, RVT och övrigt arbete med våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck har samlats in från RVC och genom socialförvaltningen.

Intervjuer med brukare på RVC

Totalt har 34 våldsutsatta brukare (samtliga kvinnor) och 11 våldsutövare (10 män och 1 kvinna) intervjuats. De har fått svara på frågor om sin syn på hur RVC:s insatser har fungerat för dem och vilka resultat som insatserna har fått. Samtliga som intervjuats beskrev problematiken som våld i parrelationer. Ingen beskrev utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Majoriteten av de intervjuade våldsutsatta kvinnorna, 29 av 34, har minderåriga barn. Av de våldsutövande brukarna har 8 av 11 minderåriga barn.

Intervjupersonerna har framförallt rekryterats från tre av fyra RVC (Innerstaden, Sydost och Väst). Fyra brukare som har varit i kontakt med RVC Sydväst ingår i intervjugruppen. Längden på kontakten

med RVC har varit allt från fem samtalstillfällen upp till cirka två års samtalskontakt.

Förutom intervjuer med brukare ingår en sammanställning av resultaten från de brukarundersökningar som har genomförts vid RVC:s olika enheter år 2020. Det är totalt 238 brukare som svarat, varav 211 var våldsutsatta och 27 våldsutövare.

Intervjuer med personal på RVC och RVT

Medarbetare vid de fyra RVC respektive vid RVT i 11 av 13 stadsdelsförvaltningar har intervjuats. Totalt har 23 behandlare och chefer vid RVC och 18 socialsekreterare vid RVT intervjuats. Förutom intervjuer har de besvarat en enkät anonymt för att bedöma grad av, och förutsättningar för, samverkan. Totalt är det 21 personer vid RVC och 15 personer vid RVT som besvarat enkäten.

Resultat

Nedan redovisas resultatet från utvärderingen av RVC. Som nämnts studerades frågor om vilka insatser som RVC erbjuder och i vilken omfattning, brukarnas uppfattning om bemötandet från RVC och hur väl insatserna motsvarar behoven, samverkan med andra enheter samt RVC:s insatser ur ett barnperspektiv.

RVC och stadens övriga arbete mot våld

Insatser för våldsutsatta på RVC är individuella stödsamtal, stöd i grupp och stöd i rättsprocessen. För våldsutövare är det individuella stödsamtal och stöd i grupp. De fyra RVC skiljer sig lokalt hur ett ärende blir aktuellt. På RVC Sydväst finns både utförarverksamheten som de övriga RVC har men också myndighetsutövningen inom relationsvårdsteam (RVT) för de berörda stadsdelsförvaltningarna, sammanslaget i en gemensam enhet. Förutom den organisatoriska kopplingen mellan RVT och RVC skiljer det sig även vilken typ av insatser som erbjuds från RVT.

Ytterligare en fråga som studerats är om antalet placeringar på skyddat boende samt längden på dem har förändrats i och med införandet av RVC, och i så fall hur. I rapporten har stadsdelsnämnderna lagts samman i regioner, som de hör ihop med respektive RVC, och det är det sammanslagna resultatet för 2-4 stadsdelsnämnder som ingår i varje region som redovisas. Det innebär att det för enskilda stadsdelsnämnder kan vara en ökning av antal placeringar under en period även om det för regionen totalt är en minskning, och tvärtom. För stadsdelsnämnderna kopplade till RVC Väst ökade först antalet placeringar för att sedan minska, medan det för stadsdelsnämnder kopplade till övriga RVC varit mer stabilt. Genomsnittstiden för en placering har sedan 2019 ökat för

regionerna kopplade till RVC Innerstaden och RVC Sydost, legat stabilt för RVC Väst och kraftigt minskat för RVC Sydväst.

Brukares röster om RVC

Brukarna beskriver genomgående att de har upplevt ett positivt bemötande från samtliga RVC. De har upplevt behandlarna som förtroendeingivande, professionella och stödjande. Vårdsutövare beskriver att RVC har upplevts som en trygg plats där det är möjligt att prata om svåra saker. Det finns också brukare som problematiserar vissa delar av insatserna. Både våldsutsatta och våldsutövare efterfrågar möjligheten till gemensamma samtal för par som vill fortsätta leva tillsammans. I brukarundersökningen framkommer mycket som pekar i samma riktning som intervjuerna men också en rad förslag på förbättringar av verksamheten. Det handlar bland annat om hur verksamheten kan bli mer synlig och lättillgänglig.

Barnperspektivet

Det är en stor variation i hur brukarna beskriver hur barnperspektivet har tagits hänsyn till i samband med att de har fått insatser på grund av erfarenheter av våld i nära relation. I de flesta fall har barnens situation och behov utretts på socialtjänstens enheter inom barn och unga. Det är få som beskriver att deras barn har fått någon insats medan ett flertal menar att det hade behövts. Flera våldsutsatta brukare beskriver att deras barn har hamnat mellan olika ansvarsområden och att ingen på grund av detta har tagit ansvar för barnet.

Behandlare och chefer om RVC

De flesta behandlare och chefer som har intervjuats ser fördelar med den organisation som finns kring RVC. Genom att separera myndighetsutövning från insatser ges utrymme för behandlarna att fokusera på det stödjande arbetet. Det blir en renodling av arbetsuppgifter som många behandlare uppskattar. Samtidigt finns det fördelar med ett nära samarbete mellan behandlare på RVC och socialsekreterarna på RVT, vilket inte minst erfarenheterna från RVC Sydväst visar. Det beskrivs som en styrka att de arbetar nära varandra, men också en utmaning att det kan bli en otydlighet i rollerna.

Relationsvårdsteamerna om RVC

Socialsekreterarna vid RVT ser både för- och nackdelar med hur RVC är organiserat. Renodlingen av arbetsuppgifter uppskattas av många, både för egen del men också för brukarna. Att separera utredningen från bearbetning av våldet framhålls som positivt. Att arbeta nära andra delar av socialtjänstens individ- och familjeomsorg lyfter flera som en styrka. Samtidigt beskriver

socialsekreterarna vid det RVT som är samlokaliserat med RVC att

närheten till behandlarna underlättar i arbetet. Socialsekreterarna vid RVT anser överlag att samarbetet med behandlarna på RVC fungerar bra. Det som bland annat beskrivs som negativt är att RVC inte kan ta emot alla av RVT:s brukare. Kvinnor med barn som saknar barnpassning har till exempel svårt att gå till vissa RVC eftersom de inte får ha barn med sig. Mer flexibilitet för brukare som inte kan ta sig till RVC efterfrågas också.

Samverkan

Samverkan mellan RVT och RVC upplevs generellt som bra. Aspekter som kan försvåra samverkan med andra delar av socialtjänsten är att det kan finnas olika syn på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck hos personalen vid olika enheter inom socialtjänsten. Behandlarna beskriver att många av de brukare som kommer till dem har kontakt med flera olika delar av socialtjänsten, som till exempel barn- och ungdomsenheten eller familjerätten, där det kan finnas olika uppfattningar om vad som är våld.

Samverkan med externa aktörer varierar och flera intervjupersoner på RVC uttrycker önskemål om en mer systematisk samverkan med relevanta aktörer, framförallt ett tätare samarbete med sektionen för Brottsoffer och personsäkerhet hos polisen (BOPS) men också hälso- och sjukvården.

Slutsats och rekommendationer

Utvärderingens övergripande slutsats är att RVC är av central betydelse för att säkra god kvalitet i Stockholms stads insatser mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt finns en rad områden där det går att se stor potential till förbättringar. Bland dessa är insatser anpassade till olika grupper våldsutsatta och våldsutövare, inklusive i kontexten hedersrelaterat våld och förtryck och i HBTQ-relationer, ett utvecklingsområde.

Under den tid som utvärderingen pågått har det fattats ett beslut om att RVC även ska erbjuda insatser till de barn vars föräldrar får insatser av RVC. En sådan utveckling av verksamheten har starkt stöd i vad som framkommer i utvärderingen, både från brukare och också medarbetare vid RVC respektive RVT.

En frågeställning i utvärderingen handlar om hur RVC:s arbete ska förstås i förhållande till antal placeringar i skyddat boende och längd på placeringar i skyddat boende. Insatsen skyddat boende kommer ofta före insatser från RVC och de här två insatserna handlar om olika behov. I det första fallet handlar det om skydd och stöd i en akut situation för att få stopp på pågående våld och eller för att ta sig ur en relation till en våldsutövande partner. I det andra

fallet handlar det om hjälp med att hantera våldets konsekvenser och att förebygga problem på lång sikt. Färre och kortare placeringar ser ut att kunna undergräva RVC:s arbete, i alla fall så länge insatserna från olika delar av socialtjänsten inte samordnas i högre utsträckning än vad som verkar vara fallet idag, och så länge ansvaret för det praktiska stödet till våldsutsatta förblir oklart.

Det går att se för- och nackdelar med de båda sätt att organisera RVC som finns i Stockholms stad idag. De lokala förutsättningarna i olika stadsdelsförvaltningar får också betydelse för hur effektiva RVC:s insatser kan bli, oavsett om RVC inkluderar myndighetsutövning eller inte. Det ges idag olika resurser i olika delar av stadens verksamheter inriktade på våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Till denna bild kan läggas skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Frågan om resurser för RVC och hur RVC bör organiseras behöver ses i ett större helhetsperspektiv.

Mot bakgrund av syftet med arbetet vad gäller våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms stad och när det gäller RVC specifikt, samt mot bakgrund av vad som framkommit i utvärderingen rekommenderar forskarna, utan inbördes rangordning följande:

Ökad grad av tillgång till stödet från RVC. Tillgången till stödet från RVC kan dels säkras genom ökad synlighet och information om att stödet finns att tillgå, dels genom ökad flexibilitet i hur insatserna erbjuds, exempelvis för våldsutsatta utan barnomsorg eller vid flytt mellan stadsdelsförvaltningar.

Likvärdigt stöd från RVC till brukare med olika typ och grad av stödbehov. Ett likvärdigt stöd till i synnerhet våldsutsatta kan innebära att stödet vid RVC kompletteras med olika stödinsatser. För att våldsutsatta brukare med stort behov av praktiskt stöd ska ha möjlighet att ta del av kvalificerade stödsamtal vid RVC behöver andra stödinsatser, som praktiskt stöd, boende, etc., utvecklas och finnas tillgängliga i samtliga stadsdelsförvaltningar.

Likvärdiga förutsättningar för arbetet vid stadens fyra RVC. Olika stadsdelsförvaltningar kompletterar idag stödet vid RVC i olika grad och på olika sätt, och resurstilldelningen för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck skiljer sig åt både mellan de fyra RVC respektive stadsdelsförvaltningarna i förhållande till befolkningsunderlag och aktuella brukare i myndighetsutövning och stödinsats. Det finns även skillnader i livsvillkor i olika delar av Stockholms stad, vilket får konsekvenser

för arbetet med våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. Ett likställt och samordnat stöd och skydd av hög kvalitet för våldsutsatta och ett likställt stöd till våldsutövare som bygger på evidensbaserade metoder kräver likvärdiga förutsättningar, oavsett organisatorisk lösning för RVC.

Utvecklad samordning mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten och ökad kunskapsnivå kring våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i övriga delar av socialtjänsten. Medan samarbetet mellan enheter inriktade på våld, som RVC och RVT, beskrivs som relativt välfungerande både av brukare och av professionella framstår utvecklingsbehoven i förhållande till andra myndighetsutövande enheter som stora, i synnerhet när det gäller försörjningsstöd, enheter för barn och unga samt familjerättsenheterna.

Utvecklad vårdkedja för våldsutsatta brukare med symptom på posttraumatisk stress eller annan psykisk ohälsa. En utveckling av insatskedjan/vårdkedjan för den här gruppen våldsutsatta bör både ske i form av ett mer strukturerat arbete vid RVT och RVC för att identifiera dessa brukare och i form av ett mer organiserat och systematiskt samarbete mellan staden och regionens hälso- och sjukvård för att möta dessa brukares behov av insatser.

Systematisering av kunskapen om RVC:s stödinsatser riktade till våldsutsatta respektive våldsutövare. De insatser som faktiskt genomförs vid RVC behöver dokumenteras på ett sådant sätt att det blir möjligt att genomföra utvärderingar av insatsernas effekter.

Jämställdhetsanalys

I Stockholms stad ska ingen behöva vara rädd för våld. Kommunfullmäktige antog i juni 2021, Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025.⁴ Programmets övergripande vision är därför att *Stockholm är en stad fri från våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation*. Att arbeta mot våld är en viktig del i att skapa ett socialt hållbart och jämställt Stockholm.

Barnrättsperspektivet

Barn och unga ska skyddas mot fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Stockholm stad har tagit fram ett program för barnets rättigheter och

inflytande som ska gälla mellan åren 2018 och 2022. En prioriterad fråga i programmet, under fokusområdet "Barns rätt till likabehandling och skydd mot diskriminering ska säkerställas" är att stadens välfärd och service ska vara likvärdig för varje barn oavsett var i staden barnet bor eller var det är fött.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningens bedömning är att utvärderingen av RVC tydligt visar att det finns ett behov av denna verksamhet. I utvärderingen lämnades ett antal rekommendationer som följer nedan med synpunkter från förvaltningen.

Ökad grad av tillgång till stödet från RVC. Förvaltningen instämmer i att det är viktigt att RVC är synliga och tillgängliga för målgrupperna. Information om verksamheterna behöver finnas på många platser i staden inklusive på webben. Det är också viktigt att genomförande av insatser på RVC kan anpassas till den enskildes behov i möjligaste mån till exempel om den våldsutsatta saknar barnomsorg.

Likvärdigt stöd från RVC till brukare med olika typ och grad av stödbehov. Förvaltningen ser att det är viktigt med samverkan mellan RVC, RVT och övrig socialtjänst i syfte att ha en helhetssyn på personens stödbehov. Det kan handla om stöd i praktiska uppgifter i vardagen, ekonomi, boende, missbruk med mera. En funktion som kan övervägas för att ge praktiskt stöd är någon form av boendestöd eller boendelots. Det är också viktigt att se över tillgång av olika former av boendeinsatser för våldsutsatta så att det blir likställt över hela staden.

Likvärdiga förutsättningar för arbetet vid stadens fyra RVC.

Behoven ser olika ut bland annat beroende på befolkningssammansättningen. Det är viktigt att resurserna motsvarar behoven. I utvärderingen har det inte gått att dra några slutsatser vad gäller organisering av RVC då det är många olika faktorer som påverkar.

Utvecklad samordning mellan RVC och övriga delar av socialtjänsten och ökad kunskapsnivå kring våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i övriga delar av socialtjänsten. Förvaltningen menar att samverkan med övriga enheter inom stadens socialtjänst bör undersökas närmare och utvecklas. Förvaltningen erbjuder löpande kompetenshöjande

insatser till hela socialtjänsten bland annat inom ramen för stadens program mot våld.⁵

Utvecklad vårdkedja för våldsutsatta brukare med symptom på posttraumatisk stress eller annan psykisk ohälsa. Förvaltningen instämmer i behovet av en utvecklad vårdkedja för våldsutsatta och arbetar för att utveckla samverkan med regionen.

Systematisering av kunskapen om RVC:s stödinsatser riktade till våldsutsatta respektive våldsutövare. Att arbeta med våldsutsatta och framförallt våldsutövare på detta sätt är relativt nytt och under utveckling. Stockholms stad har med sin storlek och resurser en möjlighet att bidra till evidens i detta arbete. Därför anser förvaltningen att det är viktigt att arbetet systematiseras så att det är möjligt att utvärdera effekterna. Ett sådant arbete är relativt resurskrävande för verksamheterna och förvaltningen anser att det bör övervägas om stöd för detta kan erbjudas.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner utvärderingen av relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad
Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Bilaga

Utvärdering av relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad

⁵ Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025